

اعطام ربوی بانگی

بانی از موانع اصلی تحقق اقتصاد مقاومتی

«بارویکرمشتری وحدیثی»

دکتر سید سعید میری
عضو هیأت علمی دانشگاه خراسان
خاتم الانبیاء ﷺ بهبهان ۱۳۹۱

سروش‌نامه: میرزی، سید سعید، ۱۳۵۳-
عنوان و نام پدیدآور: نظام ربوی بانکی یکی از موانع اصلی تحقق اقتصاد مقاومتی یا
رویکرد قرآنی و حدیثی / سید سعید میرزی.
مشخصات نشر: تهران، کتاب رواق اندیشه، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری: ۷۶ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۰۷۶-۷۰-۴
وضعیت فهرست نویسی: فیا
پادداشت: کتابخانه: ص: ۷۲-۷۶؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع: بانک و بانکداری -- جنبه های مذهبی -- اسلام
موضوع: Banks and banking -- Religious aspects -- Islami
موضوع: بانک و بانکداری -- ایران
موضوع: Banks and banking -- Iran
موضوع: ربا و رباخواری -- جنبه های قرآنی
موضوع: Usury -- Quranic teaching
نه بندی کنگره: ۹۶۱۳۹۷/م/۹/۲۲/۲۳۰۰ BP
را: ندی دیویی: ۲۹۷/۴۸۳۳
شماره کتاب: ۵۱۴۴۲۰
شماره کتاب: ۵۱۴۴۲۰

نظام ربوی بانکی یا، از موانع اصلی تحقق اقتصاد مقاومتی «ا.ا.ا. ارد. ر.ا.ی و حدیثی»

گردآورنده: دکتر سید سعید میرزی، عضو هیأت علمی دانشگاه

صنعتی خاتم الانبیاء ﷺ به بان ۱۱

ناشر: کتاب رواق اندیشه

چاپ: اول ۱۳۹۶

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

تمام حقوق برای ناشر محفوظ است

۶.....	درآمد
۸.....	مقدمه
۱۲.....	مبانی نظری موضوع
۱۷.....	حقیقت ربا در قرآن کریم و روایات
۱۷.....	قرین هم قرار گرفتن «خوردن اموال مردم به باطل» با «قتل نفس» در قرآن
۱۹.....	شدت نکوهش ربا در قرآن
۲۲.....	بطه فعالیت‌های ربوی و دیوانگی
۲۳.....	مقاصد ربا با معاملات حلال
۲۴.....	کم برعی در اسلام
۲۶.....	کافر به در رباخواران
۲۷.....	حرمت رباخواری در کتاب مقدس
۲۹.....	شیوع مجدد ربا در جامعه اسلام
۳۱.....	نظام بانکی و عرصه‌های شامل آن با مردم
۳۴.....	زمان شیوع سازمان یافته ربا از طریق بانک‌ها و سازکار آن
۳۵.....	چگونگی نفوذ بانک‌ها و تسلط ربا در جامعه
۳۵.....	تعارضات میان عملکرد دستگاه بانکی که در اقتصاد مقاومتی اسلامی
۳۶.....	انفاق در اسلام؛ نقطه مقابل ربا
۴۴.....	عاقبت رباخواری و رباخواران
۶۷.....	عذاب اهل ربا همسان عذاب کافران
۶۸.....	نتایج
۷۰.....	پیشنهادهای
۷۲.....	منابع و مأخذ

مقدمه

اهمیت اقتصاد مقاومتی، اسلام از بیان آیات و روایات متعددی به روشنی قابل فهم است.

خداوند در سوره‌ی مائده می‌فرماید: «وَلَا تُؤْثِرُوا الْمَسْكَةَ بِأَمْوَالِكُمْ الَّتِي جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ قِيَاماً...؛ اموال خود را، که خداوند وسیله قیام و زندگی شما قرار داده، به دست سقیهان نسیپارید!».

این آیه تصریح می‌کند مال، عامل متفاوت است، عامل قیام است، عامل استقامت است، لذا در حفظ و نگهداری آن کوشا باشید و به دست هرکسی ندهید. «مراکز مال، عامل قیام است، به دست سقیهان جامعه ندهید».

آیه‌ی یادشده به همه‌ی مسلمانان دستور می‌دهد که زمام امور مالی خودتان را به دست سقیهان و نابخردان کسانی که سود و زیان شما را مراعات نمی‌کنند)

ندهید، زیرا وقتی به دست سفیهان افتاد، آن را نابود می‌کنند و شما را از پا می‌افکنند. برتری و عمق این تعبیر آن وقت هویدا می‌شود که همانند این تعبیر در رابطه با کعبه و مرکز عالم خاک که مورد توجه جهان اسلام است، آمده است که فرمود: «جَعَلَ اللَّهُ الْكَعْبَةَ الْيَمِينُ الْحَرَامَ قِيَاماً لِلنَّاسِ...؛ خداوند، کعبه - بیت الحرام - را وسیله‌ای برای استواری و سامان بخشیدن به کار مردم قرار داده...»^۲

پیامبر (ص) به خدای سبحان عرض می‌کند: «خدایا... و نان ما جدایی نینداز! اگر نان نباشد، ما روزه نمی‌گیریم، نماز نمی‌خوانیم و فرائض پروردگار خویش بجای نمی‌آوریم. نان یعنی اقتصاد جامعه. اگر بین مسلمین و نان آن‌ها جدایی افتاد، دیگر دین‌داری مشکل است»^۳، از امام حسن بن سعید صحابی معروف نقل شده است که می‌گوید: «...سبب مناسبتی را به یکی از شهرهای مسلمانان ببرد، و زحمات خود را در این راه برای خدا محسوب دارد، سپس آن را به قیامت عادلانه آن روز بفروشد، چنین کسی در پیشگاه خدا به ناله شهیدان است؛ سپس این فراز از آیه بیستم سوره بقره را به عنوان شاهد تلاوت کرد: «...وَأَخْزَوْنَ يَضْرِبُونَ»

۲ - مائده (۵)، ۹۷.

۳ - کلینی، کافی، ج ۵، ص ۷۳.

۴ - رک: فلسفی و همکاران، واکاوی اقتصاد مقاومتی در آیات و روایات اسلامی، ۱۳۹۵/۱/۲۳.

الرَّضِ...»^۵ «ظاهراً عبد الله بن مسعود این سخن را از خود نگفته، بلکه از پیامبر ﷺ استفاده کرده است. (همان، به نقل از قرطبی)

نقش و جایگاه بانک و بانکداری در اقتصاد امروز دنیا و از جمله کشور ما بی نیاز از توضیح است. این که آیا فلسفه پیدایش بانک مبتنی بر رویکردی مثبت و خیراندیشانه بوده یا با نگاهی سودگرایانه به چپاول حروقات طبقات مختلف جامعه تعریف شده - گرچه بی اجتناب با مراد این نوشتار نیست - لیکن خود نیازمند تحقیقی مستقل است. با این حال بعید است بتوان صورت وجه بانک را برای نظام اقتصادی گسترده امروز دنیا انکار کرد. از طرف دیگر مکتب اسلام برای بعد مالی و اقتصادی برده جامعه مثل سایر جنبه‌های حیات او نظام خاص خود را دارد؛ زیرا در تفکر اسلامی، معیشت و مسائل مال در زندگی از اهمیت فراوانی برخوردار است. در آیات قرآن، انحصار و دارایی با عناوینی همچون «خیر» (بقره، ۱۸۰؛ احیاء، ۸)، «زینت زندگی» (کهف، ۴۶)، «وسیله قدرت» (یوسف، ۲۴۷) معرفی شده است.

سه دیگر آن که بحث اقتصاد مقاومتی با توجه به وضعیت کلی کشور و معیشت مردم از اولویت و اهمیت خاصی برخوردار است که می‌تواند ذهن هر محقق

۵- مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، ج ۲۵، ص ۲۰۰.

۶- دو تفسیر المیزان و نمونه به دلیل اهمیت و جامعیت در این پژوهش نقش پررنگ تری داشته‌اند.

را به خود مشغول سازد. از طرف دیگر یکی از فروض بنیادین این نوشتار در باب اقتصاد مقاومتی این است که اقتصاد مقاومتی اساساً مبتنی بر قواعد اقتصادی اسلام است که کلیات آن در قرآن و سنت بیان شده است. تأکیدات رهبر جمهوری اسلامی ایران به عنوان یک فقیه اسلام شناس و مرجع تقلید که خود پرچم دار نظریه اقتصاد مقاومتی می باشد، بر تطابق این ایده، مبانی اسلامی صحنه می گذارد. بنابراین هیچ یک از برخی های اقتصاد مقاومتی نمی تواند معارض و نامزدگان اصول اقتصاد اسلامی باشد؛ بلکه اصولاً یکی از اهداف اقتصاد مقاومتی آن است که تعارضات فرساینده و زیانبار نظام اقتصادی کنونی کشور با آموزه های اسلامی را از میان بردارد.

از دیگر سو وقتی به موضوع بانکداری مالی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی بانک ها در ایران مورد ارزیابی قرار می گیرد، به سختی می توان پذیرفت کنش های بانکی کشور قابل تطبیق بر آموزه های اسلامی باشد. مسلماً این نوشتار مجال و توان پرداختن به تحلیل تطبیقی جمیع مسائل بانکی و بانکداری کشور را در نسبت سنجی با فرهنگ اسلامی ندارد، لیکن تلاش می کند تا از رهگذر پرداختن به برخی کنش های مؤثر و شایع بانکی کشور که بیشتر محور تعامل آنها با مردم می باشند، از جمله سودی که به سپرده های به ودیعه گذاشته مردم می پردازند و سودی که از قبل پرداخت تسهیلات مالی (وام ها) از مردم می گیرند به پرسش های اساسی زیر پاسخ دهد که:

در آیینہ آیات و روایات، نظام بانکی ایران با وضعیت موجود چه نقش و جایگاهی را در فرایند اقتصاد مقاومتی دارد؟

به لحاظ شرعی عملکرد کلی بانک‌ها چگونه قابل دفاع است؟

در سپهر اقتصاد مقاومتی، تکلیف حاکمیت و مردم در قبال نظام بانکی موجود چیست و چکار باید کرد؟

مبانی نظری موضوع

در این جا به تبیین مجمل مبانی نظری بحث پرداخته می‌شود.

الف) اقتصاد اسلامی

مقصود از اقتصاد اسلامی، سیستمی اقتصادی است که در آن روش اسلام در تنظیم حیات اقتصادی مجسم می‌گردد.^۷ برخی نیز در تعریف اقتصاد اسلامی با رویکردی شناختی معتقدند: «شناخت اقتصاد اسلامی با رویکرد شناختی، شناسایی رفتارهای اقتصادی انسان با تکیه بر سه منبع معرفتی عقل، تجربه و وحی اما با تأکید بر فرآیند ذهن است».^۸ بنابراین نظریه شناختی آن

۷- صدر، اقتصاد ما، ج ۱، ص ۷.

۸- در باب مقوله «تأکید بر فرآیند ذهن» در اقتصاد شناختی باید گفت: شاخه‌ای به نام «نروانومیک» وجود دارد که با توجه به مبانی عصبی، رفتارهای [اقتصادی انسان] را شناسایی می‌کند. در آزمایشگاه بزرگی دستگاهی را به سمت کالایی خاص مخفی کردند به گونه‌ای که از مغز مشتری عکس می‌گرفت و به محض تمایل به سمت آن کالا نقاط خاصی از مغز انسان سفید رنگ می‌شود. این اقدام را بر روی حدود صد مشتری انجام دادند و در نهایت «نظریه تقاضا با رویکرد شناختی» ارائه